

И 93869

940.3 (197.2)(197) + 061.3

Издава се със съдействието на Националния комитет за отбелязване на 100 години от Първата световна война и участието на България в нея (2014–2018).

БИБЛИОТЕКА - УНСС

Инв. №

120000134294

© Авторски колектив, 2017

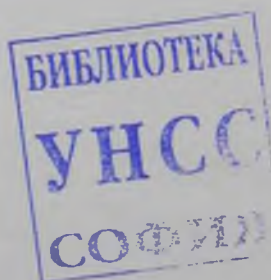
© Александър Гребенаров – съставител, 2017

© Институт за исторически изследвания – БАН, 2017

© Военна академия „Георги С. Раковски“, 2017

© Македонски научен институт, 2017

ISBN 978-954-2903-28-4

ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ – БАН
ВОЕННА АКАДЕМИЯ „ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ”
МАКЕДОНСКИ НАУЧЕН ИНСТИТУТ

ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА НА БАЛКАНИТЕ И ВСТЪПВАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ В НЕЯ (1914–1915)

*СБОРНИК ДОКЛАДИ ОТ МЕЖДУНАРОДНАТА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
София, Видин, Кюстендил, Кърджали, 13–16 октомври 2015*

СОФИЯ
2017

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОДНИ ДУМИ

Александър Гребенаров 5

INTRODUCTORY WORDS

Aleksandar Grebenarov 7

ПРИВЕТСТВИЕ ОТ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА МЕЖДУНАРОДНАТА КОМИСИЯ ПО ВОЕННА ИСТОРИЯ

Масимо де Леонардис

GREETINGS BY THE CHAIRMAN OF THE INTERNATIONAL COMMISSION OF MILITARY HISTORY

Massimo De Leonardis 9

ОЩЕ ЗА АТЕНТАТА В САРАЕВО И ИЗБУХВАНЕТО НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

Радослав Мишев

MORE ABOUT THE ASSAULT IN SARAJEVO AND THE OUTBREAK OF THE WORLD WAR I

Radoslav Mishev 13

САЩ И БЪЛГАРИЯ ПО ВРЕМЕ НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

Бърнард Кук, Дейвид Мур

UNITED STATES AND BULGARIA DURING WORLD WAR I

Bernard Cook, David Moore 32

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ РОССИИ В ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ И БАЛКАНСКИЙ РЕГИОН

Игор Гребенкин

RUSSIAN NATIONAL INTERESTS IN THE WORLD WAR I AND THE BALKAN REGION

Igor Grebenkin 42

СРЪБСКИТЕ ОТБРАНИТЕЛНИ ОПЕРАЦИИ ПРЕЗ 1914 Г.

Далибор Денда

SERBIAN DEFENSE OPERATIONS 1914

Dalibor Denda..... 51

**ВКЛЮЧВАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ В ПЪРВАТА СВЕТОВНА
ВОЙНА, ОТРАЗЕНО В МАТЕРИАЛИ ОТ КРАКОВСКИЯ
ВСЕКИДНЕВНИК „CZAS” („ВРЕМЕ”)**

Ярослав Рубаха

**ENTRY OF BULGARIA IN THE WORLD WAR I REFLECTED
IN MATERIALS OF THE KRAKOW'S DAILY NEWSPAPER
„CZAS“ („TIME“)**

Jaroslav Rubacha..... 61

ЧЕРНА ГОРА В ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

Стеван Радунович, Ядранка Селханович

MONTENEGRO IN THE WORLD WAR I

Stefan Radunovic, Jadranka Selhanovich..... 89

**РЕЦИДИВИ В ПОЛИТИКАТА НА ВЕЛИКИТЕ СИЛИ
ПРЕДИ И ПО ВРЕМЕ НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА:
ПРИМЕРЪТ ЧЕРНА ГОРА**

Илияна Илиева

**RECURRENCES IN THE POLICY OF THE GREAT POWERS
BEFORE AND DURING THE WORLD WAR I:
THE EXAMPLE OF MONTENEGRO**

Iliana Ilieva 98

**ВЪОРЪЖЕНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ВОЙСКА В
ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА 1915–1918 Г.**

Александър Въчков

**ARMAMENT OF THE BULGARIAN TROOPS IN WORLD
WAR I 1915–1918**

Alexander Vachkov..... 110

**БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА И
ВОЕННОПОЛИТИЧЕСКАТА ОРИЕНТАЦИЯ НА
БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 1915 ГОДИНА**

Светлозар Елдъров

**BULGARIAN ORTHODOX CHURCH AND THE
MILITARY AND POLITICAL ORIENTATION OF
BULGARIA IN 1915**

Svetlozar Eldarov..... 136

**СЪДБАТА НА БЪЛГАРИТЕ ОТ ИЗТОЧНА И ЗАПАДНА ТРАКИЯ
В НАВЕЧЕРИЕТО НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА**

Тодор Петров

**THE FATE OF THE BULGARIANS FROM EASTERN AND
WESTERN THRACE ON THE EVE OF WORLD WAR I**

Todor Petrov..... 153

**ФИНАНСОВОТО ПОДСИГУРЯВАНЕ НА УЧАСТИЕТО
НА БЪЛГАРИЯ В ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА**

Даниел Вачков

**THE FUNDING OF BULGARIA'S PARTICIPATION
IN THE WORLD WAR I**

Daniel Vachkov..... 159

**ФИНАНСОВАТА СИСТЕМА НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ
ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА**

Александър Соколов

**BULGARIA'S FINANCIAL SYSTEM DURING
THE WORLD WAR I**

Aleksandar Sokolov..... 166

**„ЗА ДА Я ИМА БЪЛГАРИЯ” – ЕВРОПА И СВЕТЪТ В
ПОМОЩ НА БЪЛГАРИТЕ (АКЦИИ И МЕРОПРИЯТИЯ)**

Ани Златева

**„SO THAT BULGARIA IS“ – EUROPE AND THE WORLD IN
ASSISTANCE TO BULGARIANS (CAMPAIGNS AND ACTIVITIES)**

Annie Zlateva..... 170

**ЕДИН МАЛКО ИЗВЕСТЕН ДОКУМЕНТ ОТ
АРХИВА НА АНДРЕЙ ТОШЕВ ЗА БЪЛГАРО-ТУРСКИТЕ ОТНО-
ШЕНИЯ В НАЧАЛОТО НА 1914 Г.**

Кирил Алексиев

**A LITTLE-KNOWN DOCUMENT FROM THE ARCHIVE OF
ANDREJ TOSHEV ABOUT BULGARIAN-TURKISH RELATIONS
AT THE BEGINNING OF 1914**

Kiril Alexiev 177

**В НАВЕЧЕРИЕТО НА ИЗБОРА: БЪЛГАРСКАТА ДИПЛОМАЦИЯ
И „ГОЛЯМАТА ВОЙНА” ПРЕЗ 1915 Г.**

Слави Славов

**ON THE EVE OF THE DECISION: BULGARIAN
DIPLOMACY AND „THE GREAT WAR“ IN 1915**

Slavi Slavov 192

**ГЕРМАНСКИТЕ ГЕНЕРАЛИ И БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ
ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА (1915–1916)**

Владимир Златарски

**GERMAN GENERALS AND BULGARIA IN
WORLD WAR I (1915–1916)**

Vladimir Zlatarski 206

**СВЪРЗОЧНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРИ ПРОВЕЖДАНЕ
НА НАСТЪПАТЕЛНИТЕ ОПЕРАЦИИ СРЕЩУ СЪРБИЯ ПРЕЗ
1915 ГОДИНА**

Златко Иванов

**SIGNALS SUPPORT DURING THE OFFENSIVE OPERATIONS
AGAINST SERBIA IN 1915**

Zlatko Ivanov 214

ФРЕНСКО-БЪЛГАРСКИЯТ СБЛЪСЪК ПРИ КРИВОЛАК, 1915 Г.

Иван Петров

FRENCH-BULGARIAN COLLISION AT KRIVOLAK, 1915

Ivan Petrov 223

**МОБИЛИЗАЦИЯ И БОЕН ПЪТ НА 12-И ПЕХОТЕН
БАЛКАНСКИ ПОЛК ПРЕЗ 1915 Г.**

Ангел Динев

**MOBILISATION AND MILITARY MARCH OF
12 INFANTRY BALKAN REGIMENT IN 1915**

Angel Dinev 234

**ТЕ СА БЪЛГАРСКИ ВОЙНИЦИ (ЦИГАНИТЕ И БЪЛГАРСКАТА
АРМИЯ В НАВЕЧЕРИЕТО НА ВКЛЮЧВАНЕТО НА
БЪЛГАРИЯ В ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА)**

Велчо Кръстев, Евгения И. Иванова

**THEY ARE BULGARIAN SOLDIERS (GYPSIES AND
THE BULGARIAN ARMY ON THE EVE OF BULGARIAN
ENTRY IN THE WORLD WAR I)**

Velcho Krastev, Evgenia Ivanova 246

ПОЛКОВНИК СТЕФАН ИЛИЕВ И БОЯТ ПРИ БУКОВО

Емилия Кожухарова

COLONEL STEFAN ILIEV AND THE BATTLE AT BUKOVO

Emilia Kojuharova 257

ПЛЕНЕНИТЕ БЪЛГАРИ ПРЕЗ 1915 ГОДИНА

Стоян Николов

BULGARIAN PRISONERS-OF-WAR IN 1915

Stoyan Nikolov 276

**ДЕЙСТВИЯТА НА ТРЕТА БЪЛГАРСКА АРМИЯ ПРЕЗ 1915 Г.
(ОТБРАНА НА ДОБРУДЖАНСКАТА ГРАНИЦА)**

Димитър Куцаров

**THE ACTIONS OF THIRD BULGARIAN ARMY DURING 1915
(DEFENCE OF DOBRUDJA BORDER)**

Dimitar Kutsarov 285

КОСОВО ПО ВРЕМЕ НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

Марияна Стамова 294

KOSOVO DURING WORLD WAR I

Mariana Stamova 294

**ВОЙНАТА – ПРЕЗ ОЧИТЕ НА СЪВРЕМЕННИЦИТЕ,
НА ПАМЕТТА, НА ИСТОРИЦИТЕ**

Николай Поппетров

**THE WAR – THROUGH THE EYES OF THE CONTEMPORARIES,
THE MEMORY AND THE HISTORIANS**

Nikolai Poppetrov 304

**НАЙ-РАННИТЕ ОТЕЧЕСТВЕНИ ХРОНИКАЛНО-
ДОКУМЕНТАЛНИ ФИЛМИ, ЗАСНЕТИ НЕПОСРЕДСТВЕНО
СЛЕД ВСТЪПВАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ
В ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА**

Петър Кърджилев

**THE EARLIEST PATRIOTIC CHRONICLE -
DOCUMENTARY FILMS IMMEDIATELY AFTER THE ENTRY
OF BULGARIA IN WORLD WAR I**

Peter Kardjilov 321

**ГЕН. НИКОЛА ПОДГОРОВ, ДОЦ. ЕМАНУИЛ ПОПДИМИТРОВ
И ХУДОЖНИКЪТ ГЕОРГИ ВЕЛЧЕВ ПРЕЗ
ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА (В СВЕТЛИНАТА НА
СПОМЕНИ, СЪХРАНЯВАНИ В БЪЛГАРСКИ ИСТОРИЧЕСКИ
АРХИВ ПРИ НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ”)**

Доц. д-р Любомир Георгиев

**GEN. NIKOLA PODGOROV, ASSOC. EMANUIL POPDIMITROV
AND THE ARTIST GEORGI VELCHEV DURING WORLD WAR I
(IN THE LIGHT OF MEMOIRS, STORED IN THE BULGARIAN
HISTORICAL ARCHIVE AT THE NATIONAL LIBRARY
„ST. ST. CYRIL AND METHODIUS“)**

Lyubomir Georgiev 348

**ЕКЗАРХИЙСКОТО ВЕДОМСТВО В ДЕБЪРСКА ЕПАРХИЯ ПО
ВРЕМЕ НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА
АРХИМАНДРИТ КИРИЛ**

Росица Лельова

**EXARCHATE OFFICE IN THE EPARCHY OF DEBAR
DURING THE WORLD WAR I THROUGH THE EYES OF
ARCHIMANDRIT KIRIL**

Rositsa Lelyova..... 362

**„ДА УБИВАШ, ИЛИ ДА БЪДЕШ УБИТ”
(ИЗ СПОМЕНИТЕ НА ВЪРБАН АНГЕЛОВ,
КАНДИДАТ-ОФИЦЕР В 18-И ПЕХ. ПОЛК, ТЪРНОВО)**

Ваня Петкова

**„TO KILL OR TO BE KILLED“. (FROM THE MEMOIRS
OF VARBAN ANGELOV, CANDIDATE OFFICER FROM
18 INFANTRY REGIMENT, TURNOVO)**

Vanya Petkova..... 371

ДОЙРАНСКИТЕ ЗАЩИТНИЦИ ИЗЛИЗАТ ОТ ЗАБРАВАТА

Станимир Няголов, Теодор Масов, Таня Динева-Нягорова

DOYRAN DEFENDERS EMERGES FROM OBLIVION

Stanimir Nyagolov, Theodor Masov, Tanya Dineva-Nyagolova 377

**ТРЕТИ ПЕХОТЕН БДИНСКИ ПОЛК ВЪВ ВОЙНАТА СРЕЩУ
СЪРБИЯ (1915) ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ХУДОЖНИКА**

Тихомир Коджаманов, Христина Кирилова

**THE THIRD BDIN INFANTRY REGIMENT IN THE WAR
AGAINST SERBIA (1915) THROUGH THE EYES OF
THE ARTIST TIHOMIR KODZHAMANOV**

Hristina Kirilova 392

КМЕТЪТ С ВОЙНИШКИ ШИНЕЛ

Цецка Цокова

THE MAYOR WITH THE SOLDIER'S GREATCOAT

Tsetska Tsokova 399

**ОБРАЗЪТ НА СЪРБИЯ В АНТИРУСКАТА ПРОПАГАНДА НА
СЪЮЗА ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА УКРАЙНА В
БЪЛГАРИЯ В НАЧАЛОТО НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА**

Ина Манасиева

**THE IMAGE OF SERBIA IN THE ANTI-RUSSIAN PROPAGANDA
OF THE UNION FOR THE LIBERATION OF UKRAINE IN
BULGARIA AT THE BEGINNING OF WORLD WAR I**

Ina Manasieva 406

**НАЦИОНАЛНОЗНАЧИМИ КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ,
СВЪРЗАНИ С ВКЛЮЧВАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ В ПЪРВАТА
СВЕТОВНА ВОЙНА, СЪХРАНЯВАНИ ВЪВ ФОНДА НА ОТДЕЛ
„НОВА И НАЙ-НОВА ИСТОРИЯ“,
РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – БЛАГОЕВГРАД**

Снежана Захариева

**SIGNIFICANT NATIONAL CULTURAL VALUEABLES
RELATED TO THE ENTRY OF BULGARIA IN
WORLD WAR I STORED IN THE COLLECTIONS
„MODERN AND CONTEMPORARY HISTORY“
IN THE REGIONAL HISTORY MUSEUM – BLAGOEVGRAD**

Snezhana Zaharieva 413

**ДРАМАТА НА „ГОЛЯМАТА ВОЙНА“
В КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА НА ПОДПОРУЧИК ИВАН ПОПОВ**

Елена Александрова

**THE DRAMA OF „THE GREAT WAR“ IN THE
CORRESPONDENCE OF LIEUTENANT IVAN POPOV**

Elena Alexandrova 423

**СТИМУЛАНТЪТ В ОКОПИТЕ, ИЛИ „КОЛКО ЦИГАРИ СА
ОСТАНАЛИ НЕДОПУШЕНИ ДОКРАЙ...“**

Михаела Василева, Румяна Хаджиева

**STIMULANTS IN THE TRENCHES, OR “HOW MANY CIGA-
RETTES REMAINED UNSMOKED...” “**

Mihaela Vassileva, Rumyana Hadzhieva 432

**ЗАЩО НЕ ПОБЕДИХМЕ? ПРИЧИНИТЕ ЗА
НЪОЙ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ЕДИН БЪЛГАРСКИ ОФИЦЕР**

Елена Чалгънова

**WHY WE DID NOT WIN? REASONS FOR
NEUILLY THROUGH THE EYES OF A BULGARIAN OFFICER**

Elena Chalganova 442

**СПОМЕНИ ЗА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА
В АРХИВА НА ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – РАЗЛОГ**

Христина Манова

**MEMORIES OF WORLD WAR I IN THE
ARCHIVE OF HISTORICAL MUSEUM – RAZLOG**

Christina Manova..... 453